O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
SHAROF RASHIDOV NOMIDAGI SAMARQAND DAVLAT UNIVERSITETI
INSON RESURSLARI VA MAHALLA TARAQQIYOTINI BOSHQARISH INSTITUTI

Ro'yxatga olindi: № БД-60410600 2024 yil "10" 08		"TASDIQLAYMAN" SamDU rektori: R.I.Xalmuradov 2024 yil " "

Xalqaro valyuta-kredit munosabatlari
FAN DASTURI

Bilim sohasi:	400000 – Biznes, Boshqaruv va huquq
Ta'lim sohasi:	410000 – Biznes va boshqaruv
Ta'lim yo'nalishi:	60410600 – Bank ishi

Fan/modul kodi XVKM1505		O‘quv yili 2026-2027	Semestr V	ECTS – Kreditlar 5	
Fan/modul turi Majburiy		Ta’lim tili O‘zbek		Haftadagi dars soatlari 6	
1.	Fan nomi		Auditoriya mashg‘ulotlari (soat)	Mustaqil ta’lim (soat)	Umumiy (soat)
	Xalqaro valyuta-kredit munosabatlari		66	84	150

Fanning maqsadi (FM)	
FM1	**I. FANNING MAZMUNI** ***Fanni o‘qitishdan maqsad*** - – bozor munosabatlari sharoitida pulning zarurligi, mohiyati, pul nazariyalari va pul aylanmasi, kredit va kredit munosabatlari, banklar va bank tizimi, valyutalarning xalqaro miqyosdagi harakatini tashkil qilish bo’yicha chuqur nazariy va amaliy bilimlar berishdan iborat shakillantirishdir ***Fanning vazifasi*** – pulning kelib chiqishi va zarurligi, pulning mohiyati va pul muomalasi qonunlari, pul aylanmasi va pul tizimi, kreditning mohiyati va tamoyillari, kreditning shakllari va turlari, bank tizimining mohiyati, xalqaro valyuta munosabatlarini tashkil qilish va tartibga solish asoslari xususidagi nazariy va amaliy bilimlarni o`rgatishdan iborat.

Fan mazmuni	
II. Asosiy nazariy qism (ma’ruza mashg‘ulotlari) **II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:**	
Mashg‘ulotlar shakli: ma’ruza (M)	
M1	**VALYUTA KURSI VA UNGA TA’SIR QILUVCHI OMILLAR** Milliy valyuta tushunchasining mazmuni. Valyuta kursi” nazariyalari. Valyutalaming erkin konvertirlanishi. Valyuta kursiga ta’sir etuvchi omillar.
M2	**VALYUTA TIZIMLARI VA ULARNING ELEMENTLARI** Valyuta munosabatlari va ulami yuzaga kelish asoslari. Milliy valyuta tizimi va uning elementlari. Yevropa valyuta tizimi. Jahon valyuta tizimi va uning evolyutsiyasi. O ‘zbekiston Respublikasi valyuta tizimi
M3	**TO‘LOV VA HISOB-KITOB BALANSLARI** To‘lov balansi va uni tuzish metodologiyasi. To‘lov balansining tarkibi. To‘lov balansining defitsiti va uni qoplash usullari. Xalqaro hisob-kitob balansi va uning tarkibi.
M4	**VALYUTA BOZORI VA VALYUTA OPERATSIYALARI**

	Valyuta bozori tushunchasi va uning turlari. Valyuta operatsiyalari tushunchasi va uni tashkil qilish asoslari. Spot operatsiyalari. Muddatli valyuta operatsiyalari. Svop operatsiyasi Valyuta riski va uni boshqarish usullari.
M5	**VALYUTA SIYOSATI** Valyuta siyosati tushunchasining mazmuni. Hukumatning valyuta siyosati. Markaziy bankning valyuta siyosati.
M6	**XALQARO HISOB-KITOBLAR VA ULARNI AMALGA OSHIRISH MEXANIZMI** Xalqaro hisob-kitoblarni tashkil qilish asoslari. Xaiqaro hisob-kitoblarni amalga oshirish shartlari. Xaiqaro hisob-kitob shakllaridan foydalanish mexanizmi
M7	**XALQARO KREDIT** Xalqaro kreditning tamoyillari va funktsiyalari. Xalqaro kreditning shakllari. Xaiqaro kreditlar bo‘yicha qarzdorlik muammosi va uni hal qilish yo‘llari.
M8	**VALYUTA INQIROZLARI** Valyuta inqirozlari tushunchasi va ulami yuzaga kelish sabablari. Valyuta inqirozi davrida valyuta interventsiyasini amalga oshirish. 2008 yilgi jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozi: yuzaga kelish sabablari, oqibatlari va o‘ziga xos xususiyatlari.
M9	**XALQARO VALYUTA-KREDIT VA MOLIYA TASHKILOTLARI** Xalqaro valyuta fondi. Jahon banki guruhi. Yevropa Tiklanish va taraqqiyot banki. Osiyo taraqqiyot banki. Islom taraqqiyot banki
M10	**JORIY VA SPOT VAL YUTA OPERATSIY AL ARI** Xalqaro valyuta munosabatlari tushunchasi va uning asosiy funksiyalari. Joriy valyuta operatsiyalarining mohiyati va tasnifi. Spot valyuta operatsiyalarining mohiyati va amalga oshirish xususiyatlari. Valyuta mavqeining mohiyati vaturlari. Spot shartlari asosida kross-kurslami hisoblash
M11	**KAPITAL HARAKATI BILAN BOG‘LIQ VALYUTA OPERATSIYALARI** Kapital harakati bilan bogiiq ayrim valyuta operatsiyalarini amalga oshirishdagi umumiy qoidalar. Kapital harakati bilan bogiiq valyuta operatsiyalari amalga oshirish.
M12	**FORVARD VALYUTA OPERATSIYALARI** Forvard valyuta operatsiyasining mohiyati va asosiy jihatlari. Forvard bo‘yicha hisob-kitob sanalari. Valyuta bozorida forvard kursining aniqlanishi
M13	**FYUCHERS SHAKLIDAGI VALYUTA OPERATSIYALARI** Fyuchers valyuta operatsiyasining mohiyati va o‘ziga xos xususiyatlari. Fyuchers bozori va uning iqtisodiyotdagi roli

M14	**OPSION SHAKLIDAGI VALYUTA OPERATSIYALARI** Opsion valyuta operatsiyasining mohiyati va turlari. Opsion bahosini aniqlash. Opsionning afzallik va kamchiliklari
M15	**VALYUTAVIY SVOP OPERATSIYALARI** Valyuta operatsiyalari mohiyati va ulaming klassifikatsiyasi. Valyuta birjasining savdo tizimi
M16	**NAQD PUL (VALYUTA) O 'TKAZMALARI VA ULARNI AMALGA OSHIRISH TARTIBI** Xalqaro pul o'tkazmalari mohiyati va mazmuni. Naqd pul (valyuta) o'tkazmalari turlari va tariflari.
M17	**XALQARO TO'LOV KARTALARI VA ULARDAN FOYDALANISH TARTIBI** Xalqaro to'lov kartalarining turlari va ishlash mexanizmi. Xalqaro to'lov kartalarini ochish va undan foydalanish imkoniyatlari.

III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar: seminar (S)
Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi.

S1	**Valyuta kursi va unga ta'sir qiluvchi omillar**
S2	**Valyuta tizimlari va ularning elementlari**
S3	**To'lov va hisob-kitob balanslari**
S4	**Valyuta bozori va valyuta operatsiyalari**
S5	**Valyuta siyosati**
S6	**Xalqaro hisob-kitoblar va ularni amalga oshirish mexanizmi**
S7	**Xalqaro kredit**
S8	**Valyuta inqirozlari**
S9	**Xalqaro valyuta-kredit va moliya tashkilotlari**
S10	**Joriy va spot val yuta operatsiyalari**
S11	**Kapital harakati bilan bog'liq valyuta operatsiyalari**
S12	**Forvard valyuta operatsiyalari**
S13	**Fyuchers shaklidagi valyuta operatsiyalari**
S14	**Opsion shaklidagi valyuta operatsiyalari**
S15	**Valyutaviy svop operatsiyalari**
S16	**Naqd pul (valyuta) o 'tkazmalari va ularni amalga oshirish tartibi**
S17	**Xalqaro to'lov kartalari va ulardan foydalanish tartibi**

IV. **Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar**
Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular
"Xalqaro valyuta-kredit munosabatlari" fani bo'yicha mustaqil ta'lim va ishlarning kalendar tematik rejasi

№	Mustaqil ta'lim mavzulari
1.	1-mavzu. Milliy valyuta tushunchasining mazmuni.
2.	2–mavzu. "Valyuta kursi" nazariyalari.
3.	3–mavzu. Valyutalaming erkin konvertirlanishi
4.	4-mavzu. Valyuta kursiga ta'sir etuvchi omillar
5.	5-mavzu. Valyuta munosabatlari va ulami yuzaga kelish asoslari
6.	6-mavzuMilliy valyuta tizimi va uning elementlari
7.	7-mavzu. Inflyatsiya va uning turlari. Pulning barqarorligini ta`minlash yo`llari.
8.	8-mavzu. Kreditning zarurligi, mohiyati va funktsiyalari
9.	9-mavzu. Kreditning zarurligi, mohiyati va funktsiyalari
10.	10-mavzu. Kredit munosabatlarining rivojlanish bosqichlari
11.	11-mavzu. Kredit turlari va shakllari
12.	12-mavzu. Kreditning bahosi va unga ta`sir etuvchi omillar
13.	13-mavzu. Kredit portfeli
14.	14-mavzu. Xalqaro kredit va uning iqtisodiy ahamiyati
15.	15-mavzu. Lizing kredit va uning ahamiyati
16.	16-mavzu. Banklarning kelib chiqishi va bank tizimi
17.	17-mavzu. Markaziy bank va uning funktsiyalari
18.	18-mavzu. Markaziy bankning aktiv va passiv operatsiyalari
19.	Tashqi iqtisodiy faoliyat statistikasi.
20.	Moliya-kredit tizimi statistikasi.
21.	Joriy va spot val yuta operatsiyalari
22.	Kapital harakati bilan bog'liq valyuta operatsiyalari
23.	Forvard valyuta operatsiyalari
24.	Fyuchers shaklidagi valyuta operatsiyalari
25.	Opsion shaklidagi valyuta operatsiyalari
26.	Valyutaviy svop operatsiyalari
27.	Naqd pul (valyuta) o 'tkazmalari va ularni amalga oshirish tartibi
28.	Xalqaro to'lov kartalari va ulardan foydalanish tartibi

“Xalqaro valyuta-kredit munosabatlari” fani bo‘yicha mustaqil ta’lim mavzulari uning mazmunini yoritish maqsadida tanlangan va talabada shu haqida bilim ko‘nikmasini shakllantirish nazarda tutilgan. Jumladan, Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to’la o’zlashtirish, tahlil natijalarini to’g’ri aks ettira olish, o’rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy hamda oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo’yicha test yoki yozma ishni topshirishi zarur. Barcha keltirilgan mavzularni har biri to‘g‘risida talabalar qay tarzda o‘zlashtirish, bilim ko‘nikmasiga ega bo‘lish mexanizmi fanning sillabusida ochib beriladi.

3.	**V. Ta’lim natijalari / Kasbiy kompetensiyalari** **Talaba bilishi kerak:** - Milliy valyuta tushunchasining mazmuni, milliy valyuta tizimi va uning elementlarini talqin qilish haqida **tasavvurga ega bo‘lishi kerak; (bilim)** - Inflyatsiya va uning turlari. pulning barqarorligini ta`minlash, kreditning zarurligi, mohiyati va funktsiyalari, kredit munosabatlarining rivojlanish bosqichlari, kredit turlari va shakllarini aniqlash haqida **bilishi va ulardan foydalana olishi; (ko’nikma)** - Joriy va spot val yuta operatsiyalari, kapital harakati bilan bog‘liq valyuta operatsiyalari, fyuchers shaklidagi valyuta operatsiyalari, naqd pul (valyuta) o‘tkazmalari va ularni amalga oshirish tartibini **bilishi va ulardan foydalana olishi; (ko’nikma)** - xalqaro valyuta-kredit munosabatlarining xalqaro darajasini ifodalovchi ko’rsatkichlarni tahlil qilish **ko’nikmalariga ega bo’lishi kerak. (malaka)**
4.	**VI. Ta’lim texnologiyalari va metodlari:** • ma’ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • *munozara,* • *o‘z-o‘zini nazorat.* • “Aqliy hujum”, • “Muammo”; • Krossvord • Annogrammalar • Ko‘chma dars mashg‘ulotlari
5.	**VII. Kreditni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to’la o’zlashtirish, tahlil natijalarini to’g’ri aks ettira olish, o’rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy hamda oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo’yicha test yoki yozma ishni topshirishi zarur.

6. ASOSIY ADABIYOTLAR:

1. Xalqaro valyuta-kredit munosabatlari: Darslik / T.I. Bobakulov, U.A. Abdullayev; - T.: “Iqtisod-Moliya”, 2019. — 228 b.
2. Xalqaro valyuta-kredit munosabatlari (1-qism): Darslik / J.X.Ataniyazov, N.X.Jumayev, E.D.Alimardonov; - T.: “Iqtisod-Moliya”, 2020. - 168 b.
3. Xalqaro valyuta-kredit munosabatlari: Darslik / J.X.Ataniyazov, R.R.Tojiyev, E.D.Alimardonov, M.A.Mirzayev; II-qism. - T.: «IqtisodMoliya», — 160 b.
4. Xalqaro moliya munosabatlari: Darslik A.Vaxobov, N.Jumayev, U.Burxanov. – Sharq. 2003. – 400 bet.

QO‘SHIMCHA ADABIYOTLAR:

1. Omonov A.A, Qoraliev T.M “Pul, kredit va banklar” Darslik. T.: - “IQTISOD-MOLIYa”, 2012 y. - 562 b.
2. Rashidov O. Yu., Alimov I.I., Toymuhamedov I. R., Tojiev R. R. Pul,kredit va banklar. Darslik. - T.: TDIU. 2011 y. - 428 b.
3. Mullajanov F.M. O‘zbekiston Respublikasi bank tizimi. - Toshkent:0‘zbekiston, 2011 y. - 368 b.
4. Saidov D., Qulliev I. Pul muomalasi va kredit. O‘quv qoilanma.T.:-“IQTISOD-MOLIYA”, 2014 y. - 263 b.
5. Abdullaeva Sh.Z. Pul, kredit va banklar. Darslik. T.: "Iqtisod-Moliya", 2017. -344 b.
6. Frederic S.Mishkin. The economics of money, banking and financial markets. Pearson Education Limited. 2013. 695 pages.

AXBOROT MANBAALARI

8. www.stat.uz – O’zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi rasmiy sayti.
9. www.gov.uz – O’zbekiston Respublikasi hukumat portali.
10. www.lex.uz – O’zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi.
11. http://www.ziyonet.uz/

7.	Fan dasturi Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Kengashining 202_ yil “__” _____dagidagi __ -son bayonnomasi bilan ma’qullangan.
8.	**Fan/modul uchun mas’ullar:** **A.Mardonova.** – Sharof Rashidov nomidagi SamDU, “Raqamli iqtisodiyot” kafedrasi dotsenti.
9.	**Taqrizchilar:** **S.B.Boboqulov**– Samarqand iqtisodiyot va servis instituti, “Raqamli Iqtisodiyot” kafedrasi dotsenti, iqtisod fanlari nomzodi (tashqi) **N.Arabov** – SamDU, “Inson resurslarni boshqarish” kafedrasi professori,iqtisod fanlari doktori (ichki)

Universitetning 2024-yil 16- avgustdagi 301-ij buyrug'i asosida
Fan dasturlari va mustaqil ta'lim topshiriqlarini ishlab chiqishga ma'sul ishchi guruhi:

Rais Arabov.N.U.

Kafedra mudiri: **Z.T.Bakayev**

Institut direktori: **Sh.D.Djurakulov**

Sh. Rashidov nomidagi
SamDU O'quv ishlari bo'yicha
1-prorektor: **A. S. Soleyev**

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Inson resurslari va mahalla taraqqiyotini boshqarish instituti Raqamli iqtisodiyot kafedrasi dotsenti A.Mardonova muallifligida tayyorlangan "Xalqaro valyuta-kredit munosabatlari" fanidan tuzilgan fan dasturiga (tashqi)

TAQRIZ

Ushbu fan dasturi 60410600 – Bank ishi bakalavriyat ta'lim yo'nalishi uchun mo'ljallangan bo'lib, unda "Xalqaro valyuta-kredit munosabatlari" fani bo'yicha o'zlashtirilishi lozim bilim, ko'nikma va malakalar keltirilgan.

Mazku fanning maqsadi bozor munosabatlari sharoitida pulning zarurligi, mohiyati, pul nazariyalari va pul aylanmasi, kredit va kredit munosabatlari, banklar va bank tizimi, valyutalarning xalqaro miqyosdagi harakatini tashkil qilish bo'yicha chuqur nazariy va amaliy bilimlar berishdan iborat shakillantirishdir

Ushbu fan "Xalqaro valyuta-kredit munosabatlari" deb nomlanib, unda sizga pulning kelib chiqishi va zarurligi, pulning mohiyati va pul muomalasi qonunlari, pul aylanmasi va pul tizimi, kreditning mohiyati va tamoyillari, kreditning shakllari va turlari, bank tizimining mohiyati, xalqaro valyuta munosabatlarini tashkil qilish va tartibga solish asoslari xususidagi nazariy va amaliy bilimlarni o'rgatishdan iborat.

Fan dasturida fan bo'yicha talabalarning bilim, ko'nikma va malakalariga qo'yiladigan talablar, ma'ruza va amaliy mashg'ulotlar mazmuni, ta'lim texnologiyalari va metodlari, mustaqil ishning tashkil etish shakli va mazmuni, foydalaniladigan asosiy hamda qo'shimcha adabiyotlar ro'yxati keltirilgan.

Muallif tomonidan tuzilgan ushbu fan dasturi 60410600 – Bank ishi ta'lim yo'nalishi talabalari uchun mo'ljallangan bo'lib, bo'lajak bankirlarning ish samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga dastur hozirgi kun talablari darajasida yozilgan va uni amalda foydalinishga tavsiya etaman.

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti "Raqamli Iqtisodiyot" kafedrasi dotsenti **S.B.Boboqulov**

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Inson resurslari va mahalla taraqqiyotini boshqarish instituti Raqamli iqtisodiyot kafedrasi dotsenti A.Mardonova muallifligida tayyorlangan "Xalqaro valyuta-kredit munosabatlari" fanidan tuzilgan fan dasturiga (ichki)

TAQRIZ

Ushbu fan dasturi 60410600 – Bank ishi bakalavriyat ta'lim yo'nalishi uchun mo'ljallangan bo'lib, unda "Xalqaro valyuta-kredit munosabatlari" fani bo'yicha o'zlashtirilishi lozim bilim, ko'nikma va malakalar keltirilgan.

Mazku fanning maqsadi bozor munosabatlari sharoitida pulning zarurligi, mohiyati, pul nazariyalari va pul aylanmasi, kredit va kredit munosabatlari, banklar va bank tizimi, valyutalarning xalqaro miqyosdagi harakatini tashkil qilish bo'yicha chuqur nazariy va amaliy bilimlar berishdan iborat shakillantirishdir

Ushbu fan "Xalqaro valyuta-kredit munosabatlari" deb nomlanib, unda sizga pulning kelib chiqishi va zarurligi, pulning mohiyati va pul muomalasi qonunlari, pul aylanmasi va pul tizimi, kreditning mohiyati va tamoyillari, kreditning shakllari va turlari, bank tizimining mohiyati, xalqaro valyuta munosabatlarini tashkil qilish va tartibga solish asoslari xususidagi nazariy va amaliy bilimlarni o`rgatishdan iborat.

Fan dasturida fan bo'yicha talabalarning bilim, ko'nikma va malakalariga qo'yiladigan talablar, ma'ruza va amaliy mashg'ulotlar mazmuni, ta'lim texnologiyalari va metodlari, mustaqil ishning tashkil etish shakli va mazmuni, foydalaniladigan asosiy hamda qo 'shimcha adabiyotlar ro'yxati keltirilgan.

Muallif tomonidan tuzilgan ushbu fan dasturi 60410600 – Bank ishi ta'lim yo'nalishi talabalari uchun mo'ljallangan bo'lib, bo'lajak bankirlarning ish samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga dastur hozirgi kun talablari darajasida yozilgan va uni amalda foydalinishga tavsiya etaman.

Sharof Rashidov nomidagi SamDU
Inson resurslarni boshqarish" kafedrasi
professori,iqtisod fanlari doktori N.Arabov